OPERATORI DE TIP CONOTATIV. CONSTRUCŢII CU PREDICATIV SUPLIMENTAR

Connotative Operators. Additional Predicate Constructions

Luminiţa CHIOREAN[1]

Abstract

The article. Operators of connotative type. The constructions with the supplementary predicative suggests a reinterpretation of the constructions with the supplementary predicative, a supplementary syntactic position, realized in a double binary structure. This structure has two hypostases: the predicative modifier of the object (CPO) and the predicative attribute of the nominal (APN), both included in different syntactic groups (a verbal group and a nominal group). Insisting on the definition and description of the two syntactic variants of the supplementary predicative (that have the same derivative history), we have noticed that both types of assistants have the function of a semantic predication, differently administered: CPO – virtual semantic predication and APN – evident semantic predication. Suggesting these definitions, we came to the conclusion that the supplementary predicative (CPO, APN) assumes the next functions: the semantic-pragmatic function of a discursive topical rendering, the function of an assertive integrator associated to a connotative function, that of individualizing the nominal referent; thematic functions determined by the connotative predication, such as: Qualitative, Qualifying, Appreciative, Characterizing, Identifier, Denominative. Even more, the predicative attribute of the nominal has a poetic function, recognized in the semiostylistic mark of the existence: APN is a connotative operator of the text-discourse that includes it. The stylistic function of the supplementary predicative consists in activating some metasememes (personifying, transfiguring, revealing or/and metaphoric epithet, metaphor) or some metalogisms (personification, symbol). For this subject we had as scientific references the opinions of acknowledged linguists in Romania, representative personalities of the Linguistic schools from Bucharest (Gabriela Pană Dindelegan), Cluj-Napoca (G. G. Neamţu) and Iaşi (D. Irimia).

Keywords: syntactic groups, operator, supplementary predicative, thematic functions, semantic-pragmatic functions

0. *Predicatul semantic* se defineşte prin raportare la *predicatul sintactic* şi *predicatul enunţiativ*. „**Predicatul semantic** reprezintă componentul propoziţiei care asociază unei entităţi *o proprietate* sau care stabileşte *o relaţie determinată* între două sau trei entităţi." (GALR 2005, vol. II, p. 238; 2008, p. 241) Reţinem de asemenea că *predicatele semantice* au capacitatea de a-şi atrage argumente: cele care exprimă proprietăţi primesc un argument, iar cele care exprimă relaţii determinate primesc două sau mai multe argumente, implicate fie într-*o relaţie de stare*, fie într-*o relaţie procesuală*, *dinamică* sau pot primi un argument-eveniment (prin substituirea argumentului nominal-prototipic prin echivalentul propoziţional). *Predicatele sintactice*, care pot deriva din cele *semantice*, „constituie centrul sau guvernorul unui grup sintactic aşezat într-o poziţie semantic predicativă/ centrul unui grup verbal (GV), dar şi centrul unui grup aflat în poziţie NP, *PS* sau apoziţie izolată." (GALR 2005, vol. II, p. 240) Adăugăm că, în cazul construcţiilor cu PS, *predicaţia sintactică* (sau relaţională)

[1] Conf.univ.dr., Universitatea „Petru Maior" din Târgu-Mureş

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

relaţionează GV, ce conţine *predicatul semantic*, cu GN, în structura căruia se află şi poziţia de PS. În acest caz, *predicaţia sintactică* e corelată cu asocierea actanţilor sau argumentelor care îndeplinesc unul sau mai multe din rolurile: Agent[2], Pacient, Temă, Experimentator, Sursă, Ţintă, Locativ, Beneficiar, dar în special rolul de Atributiv[3] sau Complement[4].

În receptarea mecanismelor semantico-sintactice ale construcţiilor cu predicativ suplimentar (PS) ne interesează *predicatele semantice* implicate într-*o relaţie dinamică*, *procesuală*, exprimate prin adjective, substantive, verbe la moduri nepredicative, adverbe, interjecţii, în poziţia sintactică de PS cu variantele: atribut predicativ al nominalului (APN) şi complement predicativ al obiectului (CPO – poziţie sintactică asociată unui *semantism de identificare* a unei caracteristici pentru un nominal regent: identifică o particularitate, un specific, în fine, orice atribut semantic ce intră în sfera notelor caracterizante ale unui nominal).

Astfel, **predicaţia semantică** se referă la prezenţa în cadrul enunţului sau a construcţiei sintactice a unui **operator conotativ**[5] al cărui mecanism **relaţional**[6] **este dublat de altul semiostilistic influent asupra sensului textual** şi exercitat, printr-un paradox al influenţei semantice al adjunctului, asupra regentului său, ***nominal de fiece dată***, şi asupra verbului cu rol de *predicat enunţiativ*. Este predicativitatea ce transpare dintr-o structură de bază (structură primară) într-alta derivată, impunându-şi semantismul predicativ prin relaţionare cu verbul-*predicat enunţiativ*, numit şi *operator semantic.*

În cazul construcţiilor cu PS, se impune prezenţa unui „operator conotativ" odată ce verbul din structura de bază este *suport semiostilistic* al PS care impune sensul conotativ al text-discursului. De exemplu, de la enunţurile primare coordonate copulativ: **Apa** *sună* (1) *şi* **apa** *este somnoroasă* (2) care au acelaşi referent: „apa", prin contragere, obţinem structura derivată: „**Apa** *sună* ***somnoroasă*** (3)", în care termenul „somnoroasă", aflat în raport de subordonare faţă de regentul-nominal „apa", îşi exercită dominanţa semantică şi asupra verbului predicativ (*predicaţie enunţiativă*) „sună", prin rolul stilistic de epitet personificator adverbal, astfel încât receptarea poetică constă într-un imaginar romantic al *somnului metafizic*. Mai mult: dominanţa acestui termen lingvistic (aici, epitetul-adjectiv „somnoroasă") devine echivalentul unei *predicaţii semantice*, încât receptarea este aceea că „apa este somnoroasă" (semnificaţie moştenită din structura primară). Explicaţia constă în faptul că obiectul de referinţă („apa") este dinamizat prin relaţiile sintactice angajate atât cu verbul predicativ „sună" din structura de bază, cât şi cu „somnoroasă": un atribut predicativ al nominalului (APN), din structura derivată, atributiv care conservă caracteristica

[2] L-*am trimis* pe Ion *inspector* în teritoriu. [structura semantică: Agent neexprimat + Pacient + Atributiv + Locativ]

[3] Mama îl *ţine aproape sufletului* ei. // Îl *simt aproape*. [structuri semantice: Agent + Pacient + Atributiv + Posesiv] // [Agent neexprimat + Pacient + Atributiv]

[4] L-*am botezat* pe copil *Ion.*[structură semantică: Agent neexprimat + Pacient + Complement]

[5] Alţi operatori verbali: operator copulativ (verbele copulative din sintagma cu numele predicativ cu care formează predicatul nominal); operator pasiv (verbele auxiliare din construcţiile pasive); operator aspectual (*a începe*, *a termina*); operator modal (*a vrea*, *a putea*) – ultimii doi făcând construcţii cu un suport semantic (verb la conjunctiv), structurile *predicatului complex*.

[6] Predicatul de tip „relaţional" stabileşte o „relaţie" între argumente (GALR 2005, vol. II, p. 239).

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

nominalului prin convertirea numelui predicativ din structura primară (2) în APN – variantă a predicativului suplimentar (PS).

Reţinem transferul atribuţiilor dinspre operatorul copulativ (frecvent, verbul „a fi") din structura primară (2) către operatorul semantic – verb predicativ din structura derivată (3), aici, verbul „sună" –, care intermediază relaţia de subordonare dintre adjunctul „somnoroasă" (operator conotativ) – APN – şi regentul-nominal „apa", conferindu-i, prin intermediul epitetului personificator, ***identitatea*** *unui somn universal* (*metafizic*).

Din comportamentul semiostilistic şi sintactic al **predicaţiei semantice** (numită şi predicaţie suplimentară), **prin conotaţia dominantă asupra sensului textual**, decurge şi ***relaţia ternară la nivelul construcţiilor cu PS***, frecvent vehiculată în definiţiile construcţiilor cu PS, concepte care ne interesează în aprofundarea subiectului propus. În acest sens, „Construcţiile cu predicativ suplimentar" (p. 185-197), „Complementul predicativ al obiectului" (p. 290-294), respectiv „Predicativul suplimentar" (p. 295-312), paragrafe din GALR 2005, vol. II, le considerăm drept repere teoretice fundamentale în definirea ***predicaţiei semantice*** şi a funcţiei sintactice de ***predicativ suplimentar*** **(PS).** Reţinem, astfel, trei cadre de definiţie pentru construcţia cu PS, respectiv pentru CPO şi PS:

• În GALR 2005, vol. II, se susţine: „**Construcţiile cu predicativ suplimentar** sunt ***construcţii ternare derivate***, în manifestarea lor prototipică, un nominal la care se raportează două predicaţii semantico-sintactice, una principală şi una suplimentară. Ele se obţin prin reorganizarea sintactică a unor structuri bipropoziţionale, care implică reducerea unei propoziţii prin înlăturarea mărcilor predicaţiei (de mod, timp, persoană şi număr) şi a unor elemente omisibile (recuperabile) semantic (verbul *a fi*, elementele introductive) şi amalgamarea, într-o oarecare măsură, a elementelor structurii bipropoziţionale de bază. Propoziţia redusă ajunge să ocupe, în structura derivată, poziţia de predicativ suplimentar." (p. 185)

Notă. În construcţiile cu PS acţionează două tipuri de relaţii: o relaţie sintactică manifestată prototipic prin *predicaţia enunţiativă* exemplară predicatului verbal (manifestat şi în structura primară) şi *predicaţia semantică* (aşa-zisa *predicaţie suplimentară*, activă ***doar*** în structura derivată) exemplificată prin PS, care, sintactic, se va raporta la nominal şi nu la verb.

• În GALR 2005, vol. II, „**Complementul predicativ al obiectului (CPO)**, funcţie cerută de un centru verbal atributiv, noncopulativ, reprezintă o clasă de substituţie având ca termen prototipic substantivul neprepoziţional cu formă de nominativ-acuzativ, iar ca relaţie sintagmatică specifică, ***o relaţie obligatoriu ternară***, implicând verbul-centru şi un complement (de cele mai multe ori, direct, mai rar, indirect). CPO este cerut matricial de o subclasă de verbe trivalente, reprezentată prin verbe ca: (a) *a boteza*, *a chema*, *a denumi*, *a numi*, *a porecli*, *a spune*, *a zice*; (b) *a alege*, *a angaja*, *a desemna*, *a unge*; (c) *a lua* [= *a considera* – nota n., L.C.]." (p. 290).

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

Notă 1. Într-adevăr centrul prototipic este substantivul cu forme de N-Ac. În plus adăugăm drept caz al recțiunii flexiunea secundă[7] „în care este prezent substantivul formă de nominativ pro-dativ – N pro-D" (*I-am spus* ***profesor***, *doar azi*, *știind că i-ar plăcea*).

Notă 2. Inventarul operatorilor semantici angajați cu operatorii conotativi în izotopiile *identificării*, ale *desemnării* şi ale *aprecierii* sau *considerării* constă în lista ce cuprinde următoarele categorii de verbe: verbe aprobative de tipul *a accepta*, *a admite*, *a primi*; verbe cauzative precum: *a face*, *a lăsa*; verbe apreciative: *a considera*, *a aprecia*, *a analiza*, *a caracteriza*, *a cataloga*, *a interpreta*, *a estima* (exemplificate pentru PS – GALR 2005, vol. II, p. 297).

- GALR 2005, vol. II specifică: „**Predicativul suplimentar** (**PS**)[8] este o poziție sintactică *facultativă*, realizată în ***structuri ternare*** derivate, care se raportează sintactic şi semantic *concomitent la un verb (sau o interjecție predicativă)* şi la un nominal." (p. 295)

Notă. Organizându-ne cercetarea pe principii analitico-descriptive de referință pentru organizarea sintactică a enunțului şi tipologia relațiilor angajate, caracterizarea semantică, funcțională şi pragmastilistică a construcțiilor cu PS, am demonstrat că relațiile existente în interiorul construcțiilor cu PS (atât CPO, cât şi APN[9]) confirmă **modelul binar**[10]: „Sintagma este numai binară, din cauza linearității (unidimensionalității) lanțului vorbirii […]"(Draşoveanu, 1977: 39)

1. Caracterizarea relațională a construcției cu PS

1.1. Din perspectiva **organizării sintactice a enunțului**, lexemele se asociază între ele şi realizează sensul textual prin intermediul a două tipuri de relații, şi anume: **relații sintactice** şi **relații conotative (de sens)**, ultimele numite şi **„afinități semantico-referențiale"**(GALR 2005, vol. II, p. 15). La nivelul discursului, se cunosc două tipuri de relații conotative: de *tip semantic* – restricții de rol tematic impuse actanților, respectiv de *tip lexical* – restricții selecționale (GALR 2005, vol. II, p. 47), ceea ce dă **coeziunea** textului, din care decurge dimensiunea lingvistico-semantică a discursului (***relații temporale, tematice sau referențiale***).

În vederea expunerii, caracterizării, susținerii sau a evidențierii obiectului de referință şi prin acțiunea simultană a acestei relaționări duale, faptele de limbă vor înclina spre un anume tip de relație fără a neglija cealaltă relație, astfel încât interpretarea relațională preferențială va avea ca efect stilistic prezentarea „detaliului" semantico-sintactic, impus, în textul artistic, ca trop (frecvent, metasemem şi metalogism). Demonstrația se aplică şi în cazul construcțiilor cu PS. De exemplu, în versurile: „[…] luna / nu micşorează, ci ***tremurătoare*** / [ea = subiect subînțeles] măreşte şi mai tare taina nopții…" (Blaga), lexemul „tremurătoare" (adjectiv, N''_2 –

[7] Neamțu 2007, p. 345.

[8] Termeni folosiți pentru **PS** în volumele şi articolele lingvistice: **element predicativ suplimentar** (GLR, p. 206 şi urm.); **predicativ suplimentar** (Guțu Romalo 1973, p. 146 şi urm.; GALR 2005, vol. II, p. 295-312); **atributiv** (Pană Dindelegan 1999, p. 73-77); **atribut circumstanțial** (Avram 1956, p. 158); **complement predicativ** (Irimia 1997, p. 486-491); **adjunct verbal derivat** (Draşoveanu 1967; Draşoveanu 1997; Neamțu 1982); **adjunct verbal conotativ** (Chiorean 1999) etc.

[9] Chiorean 2009, p. 614-618.

[10] D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, 1977, pp. 35-39.

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

flexiune secundă) angajează o relaţie sintactică de subordonare (dependenţă) faţă de nominalul-subiect neexprimat, subînţeles „ea" (echivalent semantic al „lunii"), dar, simultan, se află „în afinităţi semantico-referenţiale" cu verbul-predicat „măreşte", proces căruia îi adaugă conotaţia misterului ascensional reţinut prin sensul derivat al *predicaţiei semantice* din structura de adâncime („a tremura"). PS „tremurătoare" devine epitet metaforic: mister al fiinţării lumii, un potenţial ontic; aici: „lumina" divină.

1.2. Aşadar, în cazul discursului ce conţine una sau mai multe construcţii cu PS, **coeziunea** constă în rezultatul unei petreceri simultane între ***unităţi sintactic organizate***, cu grade diferite de autonomie, şi, respectiv, ***ansambluri coerente informaţional***. Prin urmare, aici este prezentă **co-referenţialitatea**, odată ce PS „tremurătoare" angajează ambele tipuri relaţionale cu două lexeme: se află în relaţie de dependenţă sintactică faţă de regentul-nominal „ea", adică „luna", respectiv, într-o relaţie de supraordonare (redimensionare) conotativă faţă de verbul „măreşte".

Aşa cum funcţia coeziunii constă în *continuitatea informaţională*, funcţia coerenţei constă în *interpretabilitate*. **Coerenţa** textului este susţinută atât prin *temporalitate* şi *referenţialitate* ca dimensiuni fundamentale ale coerenţei discursului, cât şi prin *regulile de coerenţă*[11]. Un discurs coerent este bine format, coerent tematic şi referenţial, având clar definite legăturile contextuale (intraenunţiale). *Coerenţa* se referă la proprietăţile de interpretare ale discursului (proprietăţi formale explicitate fie prin *relaţii intraenunţiale*, fie extralingvistic, prin *inferenţe*, apelând la o premisă implicitară, la o ipoteză contextuală sau la o schemă-standard de acţiuni – *script*, *plan*, *scenariu*); *coeziunea* constă în dimensiunea lingvistică şi semantică a discursului, iar prin *conexitate* se înţelege proprietatea realizării relaţiilor intraenunţiale prin mărci lingvistice, de exemplu: *conectorii pragmatici* (gramatem, relatem). În exemplul nostru, conexitatea la nivelul construcţiei cu PS este marcată de flectiv (gramatem): „-e" = desinenţă, feminin, singular, N"$_2$, prin acord cu nominalul-subiect „ea" („luna"). Din inventarul relatemelor[12], reţinem distincţia dintre relatemele propriu-zise (elemente ale conţinutului) – jonctiv, modalizator, conectiv – şi gramateme (elemente ale expresiei) – categorizator, conector, flectiv, formant.

1.3. Ansamblul superior al discursului se referă doar la **enunţ** (propoziţie sau/şi frază), la organizarea sintagmatică a acestuia în grupuri sintactice. **Enunţul este structurat binar**: fie GN + GV (propoziţie), fie Principală regentă + Subordonată sau Regentă + Subordonată (frază).

Reprezentând unitatea lingvistică a comunicării, **grupul sintactic** este considerat ca un subansamblu al unei structuri ierarhice (cf GALR 2005, vol. II, p. 16), în sensul prezenţei „componentelor care cumulează concomitent ***statutul de centru*** şi ***pe cel de adjunct***" (*ibidem*). Grupul sintactic este parte componentă a enunţului, cu o sintaxă proprie organizată în jurul unui termen (substantiv, verb, adjectiv sau / şi adverb). Menţionăm că grupurile sintactice sunt formate din **construcţii**. Astfel sunt construcţii relaţionale (cu

[11] Reguli de coerenţă: metareguli de coerenţă (metareguli de repetiţie/ de progresie/ de relaţie) şi reguli de înlănţuire (sau restricţii conversaţionale) – cf Moeschler, Reboul 1999, p. 441-446.
[12] Chiorean 2009, p. 51-65.

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

jonctiv, adică: prepoziție sau locuțiune prepozițională)/ non-relaționale, cu substantiv şi/sau pronume, construcții interjecționale.

Referitor la tipologia grupurilor sintactice, acceptăm existența doar a patru grupuri sintactice: GV, GN, GAdj şi GAdv. Unele grupuri au în componența lor şi subgrupuri; de exemplu, la nivelul GN, avem GN cu centru substantival, respectiv GN cu centru pronominal, subgrupuri non-relaționale sau/şi relaționale, adică cu Prep[13] (GPrep, cf. GALR 2005, vol. II). În cazul GV, avem două subgrupuri: GV cu centru verbal şi GV cu centru interjecțional (GInterj, cf GALR 2005, II). Demersul teoretic asupra tipologiei grupurilor sintactice poate fi explicat şi argumentat prin situația **descriptorilor textuali ai discursului**; astfel, vorbim despre **GN** denumit printr-un **sens noțional** şi celelalte grupuri exprimate la nivelul unui sens-notă: GV – sens procesual; GAdj – sens calificativ (sau „caracterizant"); GAdv – sens circumstanțial[14].

Grupul sintactic se organizează semantic în baza construcțiilor ce prezintă „dimensiuni discursive", precum: personală sau auctorială; spațio-temporală; socio-culturală şi, respectiv, circumstanțială. **Grupul sintactic are structură binară**, **nu ternară**, **nici mixtă**. Relațiile cotextuale intra-/ interenunțiale asociate cu cele contextuale (referința şi inferența) creează iluzia unei structuri ternare. Dar, de fiecare dată, relația se construieşte doar între doi termeni, dintre care unul este regent (determinat), iar celălalt, adjunct (subordonat, determinant). GN este alcătuit dintr-un nominal cu rol de centru (regent) şi din alți termeni direct dependenți sintactic de acesta, considerați adjuncți. Disponibilitățile combinatorii dintre cei doi termeni – nominalul-centru şi adjunctul (termenul subordonat), validează proprietățile sintactice şi compatibilitatea, afinitățile semantice („proprietățile selecționale") ale centrului cu poziția sintactică din enunț.

În cazul construcțiilor cu PS, pe lângă **relația sintactică de dependență**, întotdeauna față de un regent-nominal, intervine şi **conotația – relație semiostilistică** prin care se observă o ***redimensionare a sensului textual***. Astfel, în interiorul GN, construcția cu PS este angajată într-o relație de dependență față de nominalul-centru al grupului (subiect, obiect direct, obiect indirect), respectiv domină semantic verbul predicativ (indiferent de funcția sintactică a acestuia: predicat verbal, complement circumstanțial etc.), verb aflat inițial în relație sintactică cu nominalul-regent al PS (relație de interdependență sau de subordonare). Relațiile de sens[15] dimensionează sensul textual, rezultatul fiind impunerea stilistică a construcției cu PS, care va domina sensul întregului enunț. Spre edificare, oferim câteva exemple: „[...] ***singur*** plutea-n întuneric şi dat-a / un semn Nepătrunsul" (Blaga) – singurătatea ca unicitate, primordialul divin domină discursul poetic. Sau: „El vine ***trist*** şi ***gânditor***"; „Soarele, ce azi e mândru, el îl vede ***trist***

[13] Prepozițiile pot avea sau nu sens relațional. De exemplu: prep. *de* din construcția: *„carte **de** citire*, *carte **de** iubire"* are rol [+ Partitiv], față de construcția *„L-a luat **de** bărbat"* sau *„E uşor **de** scris"*, în care *de* este *morfem comparativ*, respectiv *morfem de supin*, specific doar structurii gramaticale a limbii române. GALR 2005, vol. II o interpretează ca *prepoziție calitativă* ce apare în predicația denominalizată din cadrul construcțiilor cu CPO (p. 292)

[14] Draşoveanu, op.cit., pp. 21-22.

[15] Vlad 2000, p. 59 şi urm.

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

şi ***roş***" (Eminescu) – tristeţea este inefabilul stării poetice eminesciene; trist, tristeţe: trăire-limită a sufletului romantic; tristeţea – linia mijlocitoare dintre lumi (intermundală); de aici, transpare o poetică a melancoliei.

Dintre modalităţile de realizare a relaţiei de dependenţă a adjunctului PS faţă de regentul nominal reţinem: la nivelul propoziţiei – acordul, recţiunea, joncţiunea şi topica (subiectivă *vs* obiectivă); la nivelul frazei – topica şi conectorii.

Construcţia cu PS face parte din GN, odată ce, sintactic, acest PS îi este subordonat unui regent-nominal (subiect, obiect direct, obiect indirect). De exemplu, în enunţul: „**Soarele** […], el *îl* vede ***trist***…", construcţia cu PS „trist" (adjectiv) face parte din GN format din regentul-obiect direct „soarele" reluat prin cliticul pronominal „îl" plus adjunctul „trist" (PS). Morfosintaxa termenului „trist" este: adjectiv calificativ, variabil cu 4 forme flexionare, masc., sg., Ac_2 (acord cu „soarele")/funcţia sintactică de PS. Concomitent, „trist" se angajează într-o relaţie conotativă cu verbul predicat „vede", al cărui subiect este „el" (pronume personal, N_1), şi îl domină semantic, astfel încât stilistica textului impune o supraordonare a sensului textual deturnat dinspre subiect spre obiectul de referinţă „soarele" care este substituit prin caracteristica tristeţii: „trist". Prin urmare, construcţia cu PS se va impune ca simbol în grila lectorială a poemelor eminesciene. Fără a schimba obiectul de referinţă („soarele"), dar accentuându-i-se o anume caracteristică, aceea de „a fi trist", construcţia cu PS gestionează epitetul personificator care va genera metafora pe care, în fine, se va institui un imaginar poetic al melancoliei.

Prin urmare, PS nu se află în relaţie de subordonare faţă de verb, ci într-o relaţie conotativă, cu impact asupra sensului textual: „trist" (asociat regentului-nominal „soarele") va fi activ în interpretarea limbajului poetic, şi nu sintagma „vede trist".

1.4. GN: construcţie cu PS – descriere şi funcţionare. Corelând definiţia GN ca „structură semantică supraordonată, care integrează un grup sintactic adjunct" (cf. GALR 2005, vol. II) cu, în cazul nostru, GN ce conţine construcţia cu PS, cu o dominanţă co-referenţială asupra enunţului, receptăm un GN cu o unitate semantico-sintactică complexă, care are ca centru principal un nominal comun, GN din care face parte construcţia cu PS şi unul sau mai multe centre secundare, care au acelaşi regent, situaţie în care se încadrează şi construcţia cu PS, care poate fi simplă sau, la rândul ei, complexă. Argumentăm prin exemplele:

(a) „ş-***aprins*** în valuri de lumină să joc **străfulgerat** de-avânturi nemaipomenite…";

(b) *L-am botezat Ion*.

În (a) Enunţul = 2 grupuri sintactice:

• GN: cu centru neexprimat: „eu" (subiect inclus; eu liric) format din:

$Gadj_1$: „***aprins*** (în valuri de lumină)"+ $Gadj_2$: „***străfulgerat*** (de-avânturi nemaipomenite)";

• $Gadj_2$: „să joc".

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

Gadj$_1$ şi Gadj$_2$ fac parte din GN – centru al enunţului; fiecare conţine ca adjunct al nominalului, respectiv centru al GAdj, poziţia sintactică de PS/adjectivele „aprins”[16], respectiv „străfulgerat”, în N”$_2$, prin acord cu subiectul inclus – flexiune secundă.

Semiostilistic, predicativele suplimentare avute în vedere concurează preferenţial în beneficiul luminii: „aprins” = patimă; „străfulgerat” = patos, sentimente intensionale, reflexe ale inteligenţei (lirice) emoţionale.

În (b) Enunţul = 2 grupuri sintactice:

• GN, cu centrul neexprimat (subiect inclus: „eu”);

• GV: cu centrul vb. tranzitiv „a boteza” + GN: cu centru pronominal: cliticul pron. „l-” + PS (Ion).

Poziţia sintactică de PS **nu** se subordonează faţă de verbul enunţării, fiind el însuşi un „vestigiu” semantic al predicativităţii, contras dintr-o structură derivată, în care funcţiona fie ca predicat verbal, fie ca nume predicativ al unei construcţii verbale de tip nominal. **PS este subordonat doar nominalului cu rol de centru al GN**, **în care e inclus PS**.

În plus, faţă de construcţia cu PS din exemplul (a), în care atributele „aprins (în valuri de lumină)” şi „străfulgerat” (APN) sunt o evidenţă a nominalului-subiect (procese, acţiuni *active*), în exemplul (b), există exprimată *pasivizarea*: ***L**-am botezat **Ion**. = **El** a fost botezat de mine/de noi **Ion**. = **Ion** a fost botezat de mine/de noi **ION**, şi nu altfel.*

Concluzii. Dependenţa construcţiei cu PS faţă de un nominal devine argument în favoarea denumirii ca *atributiv* (Pană Dindelegan 1974; 1999). Problema o ridică cealaltă relaţie petrecută simultan cu subordonarea, şi anume *redimensionarea conotativă* (a sensului textual), pe care nu o putem interpreta sintactic.

Aşadar PS are un regim special care combină două tipuri de relaţii, drept pentru care propunem denumirea de **APN – atributul predicativ al nominalului** (comparativ cu **CPO** – complementul predicativ al obiectului[17]), în sensul că păstrează originea predicativităţii din structura derivată (predicaţie semantică), dominând semantica verbului predicativ[18], cu care se află în relaţii conotative (de sens), indiferent de funcţia sintactică a acestuia (a verbului[19]), şi, simultan, angajează relaţii sintactice cu un nominal-subiect, obiect direct, obiect indirect, aducând o caracteristică, un atribut în plus nominalului ce evidenţiază categoric obiectul de referinţă al discursului.

[16] „[Fiind] aprins”, la o lectură „absentă”, sintactic este un nume predicativ, dintr-o construcţie verbală de tip nominal/complement circumstanţial de cauză, conotaţie care are ca efect „patosul” (sugerat de PS „străfulgerat”). Astfel, prin acceptarea mecanismului cauză-efect, imaginarul poetic ar fi reprezentat ca un lanţ poetic cauzativ. Prin urmare, pentru a întreţine, chir amplifica efectul poetic al stării dionisiace, preferăm semiostilistica PS pentru ambele epitete metaforice: „aprins” şi „străfulgerat”.

[17] În GALR 2005, vol. II apare fie termenul de *atributiv de bază* (împreună cu PS) (p. 290), fie *complement predicativ al subiectului* pentru *numele predicativ* (p. 292).

[18] Reamintim că, în teoria lingvistică, verbul predicativ, la moduri nepredicative, nu-i echivalentul poziţiei sintactice de predicat verbal, ci se referă la dihotomia verb predicativ *vs* verb nepredicativ (categorie ce inventariază verbele copulative şi verbele auxiliare).

[19] Nu toate verbele se pot combina cu APN. O categorie aparte o formează semantica verbală a percepţiei, a reprezentării şi a cunoaşterii, fapt ce aduce un argument în plus pentru semiostilistica reflexivă a APN.

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

2. Caracterizarea semantică a construcţiilor cu PS. Note selecţionale

În GALR 2005, vol. II se evidenţiază că: „Predicativul suplimentar intră într-o ***relaţie semantică dublă*** cu nominalul avansat şi cu verbul regent (a). Predicativul suplimentar reprezintă o ***predicaţie semantică***, exprimând o caracterizare (în sens larg) a nominalului avansat, care este valabilă în intervalul temporal desemnat de verbul regent (b). Predicativul suplimentar are multe ***valori semantice comune cu numele predicativ***, datorită istoriei derivative (c).” (p. 298).

Pentru a (in)valida cele trei referinţe aplicative la semantica PS, vom analiza contexte reprezentative atât cu CPO, cât şi cu APN.

a) Dubla relaţie semantică este susţinută prin dominanţa semiostilistică a PS atât în interiorul GN în care este inserat PS, cât şi la nivelul verbului-centru din GV, verb aflat în relaţie de reciprocitate (inerenţă) cu nominalul-subiect din GN amintit. Importanţa GN în discuţie este a discursului (echivalent al mesajului). Fie exemplul: *El vine trist şi gânditor*. – în care avem un singur referent „el”, conţinut în GN şi GV: ***El*** … *trist şi gânditor* – prin acord în gen, număr, caz, respectiv *vine* – prin acord, în număr şi persoană; fie: Eu am văzut-o gânditoare, unde avem referenţii: „eu” (*Eu am văzut*…) şi „ea” (… *că ea este gânditoare*) – doar în GN avem referinţa mesajelor. Verbele din GV (*vine*, respectiv *am văzut*) doar *dirijează conotaţia* spre nominalul-regent.

b) Referitor la **predicaţia semantic-conotativă**, ambii referenţi din exemplele cu APN sunt corelaţi cu o *predicaţie enunţiativă* (activă): sunt caracteristici reale, autentice, faţă de caracteristicile virtuale din construcţiile predicativ-suplimentare care exemplifică CPO. Acestea comportă două tipuri de caracteristici: una reală, conţinută la nivelul construcţiilor active ale predicativităţii (cazul APN), şi un al doilea tip: caracteristică virtuală, accesată în construcţiile pasive (cazul CPO).

Astfel, fie în cazul CPO, fie în cel al APN (ca variante ale construcţiilor cu PS), înregistrăm reprezentarea regentului dominant în poziţia sintactică de subiect şi, în măsură mai mică, de obiect direct, respectiv obiect indirect, obligatoriu fenomenalizat printr-un nominal: GN non-relaţionale[20], cu centru substantival sau pronominal.

În exemplele:

(1.1) *A venit profesor*

(1.2) *L-am găsit profesor*

(2.1) *L-am numit profesor. // L-am botezat Ion*

(2.2) *I s-a spus profesor*

(2.3) *I-am spus profesor*,

avem următoarea dispunere co-referenţială:

(1.1) ***El*** *a venit* [*şi* ***el*** *era*] *profesor*. → Subiect şi referent unic („el”) comportă o caracteristică reală implicată în predicaţia activă.

[20] Cazurile nonrelaţionale sunt cazurile 1, fără jonctiv (prepoziţie sau locuţiune prepoziţională). Dar PS poate fi exprimat prin cazuri relaţionale şi/sau nonrelaţionale.

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

(1.2) *Eu* ***l****-am găsit* [*şi* ***el*** *era*] *profesor*. → Subiecte diferite („eu", „el"), referent unic („el") implicat în predicaţie activă dinspre care primeşte nota reală, autentică: aceea de (a fi) „profesor".

(2.1) [Fiindcă] *Eu* ***l****-am numit* [***el*** *este recunoscut ca/drept*] *profesor*. // [Fiindcă] *Eu* ***l****-am botezat* [***el*** *este botezat/este recunoscut ca/drept] Ion* → Două subiecte („eu", „el"; un referent unic („el"), care ar putea fi orice, doar prin medierea agentului „eu"; „profesor", respectiv „Ion" sunt caracteristici virtuale, efecte al predicaţiei pasive. „El" primeşte caracteristica de „profesor"/„Ion", dar acelaşi „el" nu e obligatoriu să fi fost „profesor"/să se fi numit „Ion"; putea foarte bine să fie „inginer", „consilier"/să se numească „Vasile", „George" etc.

(2.2) [Fiindcă] ***I*** *s-a spus* (predicat impersonal, reflexiv-pasiv) [***el*** *era (re)cunoscut ca*] *profesor*" (predicat pasiv) → Un agent necunoscut, construcţie impersonal-pasivă şi un subiect „el" promovează o semantică virtuală a caracteristicii „profesor", echivalent cu CPO/substantiv, nominativ pro-datival (nonflexiune secundă: N pro-D"). Realitatea este că „el" ar fi putut fi orice altceva, altcineva. „Profesor" este o caracteristică virtuală, primită prin medierea unei construcţii pasive. Agentul impersonal este decidentul caracteristicii. De aici, confuzia în descrierea funcţională (sintactică) pentru nominalul „profesor": CPO/ Npro-D" sau subiect/N? Optăm pentru prima variantă: CPO/ Npro-D", fiind evidentă conotaţia dirijată spre echivalenţa semantică dintre obiectul indirect „I" (forma de D, pron. pers. „el") şi nominalul „profesor", nonflexiune secundă (Npro-D"), judecată verificată şi prin următoarea *construcţie cauzativă*:

(2.3) [Fiindcă] *Eu i-am spus* [*şi el este cunoscut ca*] *profesor*, ca efect la numirii agentului (*El a fost numit profesor de către mine*).

c) PS are valori semantice comune cu cele ale numelui predicativ, situaţie motivată de istoria derivativă a construcţiilor cu PS. În ambele ipostaze sintactice (CPO şi APN), PS contribuie la evidenţierea (şi particularizarea) caracteristicilor nominalului-regent printr-o retorică a identificării de tipul: ce este subiectul/ obiectul direct/obiectul indirect? cum este…? al cui este…? al câtelea este…? cât, -ă este…? Afinitatea predicaţiei nominale cu predicaţia suplimentară vine din mecanismul descriptiv al operatorului copulativ, în primul caz, respectiv al operatorului conotativ, în cazul construcţiilor cu PS.

Din construcţiile cu PS (**2.1.**, **2.2.**, **2.3.**), reţinem pasivizarea ca notă semantică particularizantă a CPO: un determinant cu rol al identificării nominalului, aici exprimat prin clitic pronominal (**L**-*am numit* ***profesor***, *şi nu altfel*. // **L**-*am botezat* ***Ion***, *şi nu altfel*) sau, în alte contexte, prin substantiv (**Pe om l**-*am numit* ***profesor***. echivalent cu: **Omul** *a fost numit* ***profesor***. // respectiv: **Pe copil l**-*am botezat* ***Ion***. echivalent semantic cu: **Copilul** *a fost botezat* ***Ion***.) Aşadar, prin pasivizare – schimbarea diatezei verbale din activă în pasivă – , se păstrează sensul identificării nominalului, de fiece dată. Atât APN, cât şi CPO sunt variante ale PS. Dacă APN se remarcă printr-o echivalenţă semantică evidentă, CPO, de asemenea adjunct al unui nominal (sintactic fiind obiect direct sau obiect indirect), se manifestă doar ca predicaţie semantică în construcţie cu un verb cu predispoziţie la pasivizare. Alte exemple interpretate:

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

(1.3) *El vine trist şi gânditor*. (Eminescu) → Referent 1: **El** vine şi **el** este trist şi gânditor.

(1.4) *El îl vede trist şi roş*. (Eminescu) → Referent 1: El; Referent 2 real (obiectiv)**:** ***Soarele***…., // *El* ***îl*** *vede şi* ***soarele*** *e trist*…

(2.4) *Eu îi spun profesor*. → Referent real (obiectiv): el; Referent virtual (subiectiv): profesor.

Observaţie. În exemplele (1.3), (1.4), există un singur referent (obiect de referinţă) ancorat într-o *receptare obiectivă*, iar în exemplul (2.4) există două tipuri de referent şi ambele trimit spre receptarea „filtrată", o *receptare subiectivă* impusă de subiectul vorbitor.

3. Cadre definitorii pentru predicativul suplimentar

Predicativul suplimentar (**PS**), poziţie sintactică *suplimentară*, realizată într-**o dublă *structură binară***, cunoaşte două ipostaze, şi anume una de complement predicativ al obiectului – CPO – şi alta de atribut predicativ al nominalului – APN.

Spre definirea funcţiei sintactice în discuţie (predicativul suplimentar) cu variantele CPO şi APN, reţinem următoarele informaţii:

(1) **CPO** face parte din GV care conţine un nominal-obiect direct sau indirect ce-l primeşte ca adjunct cu rol doar de *predicaţie semantică restrictivă*, *limitativă* (*L-am botezat Ion: Eu l-am botezat* şi *El este Ion*, *doar fiindcă eu l-am botezat Ion*) – „răspuns, replică, identificare, numire" ale pasivizării (…*doar fiindcă eu l-am botezat Ion*, *şi nu altfel*). La nivelul construcţiilor cu CPO, are loc o predicaţie suplimentară (semantică) cauzativă, enunţul conţinând o *notă subiectivă*, *virtuală*, care este dată de nominalul-subiect echivalent agentului, într-o construcţie pasivizată. Agentul este cel care validează predicaţia semantică virtuală a CPO.

(2) **APN** face parte din GN ce conţine un nominal-subiect (*Ea trece visătoare: ea trece* şi *Ea este visătoare*, *fiindcă aşa e ea*), manifestând o dublă (sau multiplă) predicaţie: una de tip propoziţional – predicativă, şi o *notă obiectivă*, *reală* manifestată printr-o *predicaţie semantică evidentă* (sau mai multe predicaţii semantice) – prin evidenţă subliniem „atributul" obligatoriu, „substanţa, natura" evidente ale nominalului (*Ea este visătoare*, ***fiindcă aşa e ea şi nu este altfel***).

(3) CPO şi APN (adjuncţi PS) au funcţie semantico-pragmatică de **actualizator discursiv**, prin extensia semantică a nominalului regent şi prin asocierea co-referenţială, în sensul că acelaşi referent primeşte două predicaţii: una propriu-zis semantică (canalizată de operatorul semantic, adică predicatul enunţiativ) şi alta conotativă (diseminată de operatorul conotativ postat în funcţia sintactică de PS).

(4) Astfel, adjuncţii PS pot cumula funcţia de integratori enunţiativi cu o funcţie conotativă, de individualizare a referentului nominal sau/şi de cuantificare cantitativă sau calitativă[21] a acestuia (adjuncţi cuantificatori: numerale, pronume nehotărâte, relative, interogative, modalizatori etc.), introducând o precizare de ordin cantitativ (*Ele mergeau* ***trei*** *pe stradă*).

[21] Neamţu 1982, p. 346.

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

(5) Rema enunţurilor cu PS dezvoltă continuarea tematică printr-o inferenţă propusă de semnul de tip rematic pentru interpretant: un semn de posibilitate **calitativă**, **calificativă**, **denominativă**, **apreciativă**, **identificatoare** etc.

(6) Rolurile tematice angajate de ***predicaţia conotativă*** la nivelul construcţiilor cu PS, fie cazul APN, fie cel al CPO, sunt: **Calitativ**, **Calificativ**, **Apreciativ**, **Caracterizant**, **Identificator**, **Denominativ**.

(7) În plus, APN are şi rol **Poetic**, recunoscut prin nota semiostilistică a **Fiinţării**[22], în sensul că însuşi APN are rol de **operator conotativ** al text-discursului, enunţului sau construcţiei ce-l conţine. De aici, în limbajul artistic, rolul stilistic al poziţiei sintactice de PS constă în activarea unor metasememe: epitet personificator, transfigurator, revelator şi/sau metaforic, metaforă sau a unor metalogisme: personificare, simbol.

(8) **Complementul predicativ al obiectului** (**CPO**) intră în construcţii cu operatori semantici dispuşi *identificării propriului regent*. Astfel, ca operatori semantici activi, reali (autentici), numim verbe precum: *a boteza*, *a numi*, *a denumi*, *a chema*, *a porecli*, *a(-i) spune/zice* (= a avea nume); *a alege*, *a desemna*, *a unge* (= a numi); *a(-l) lua drept*… (= a considera); *a(-l) face* (= a-i spune, a-l considera), respectiv operatori semantici pasivi, cu intermediere personală sau impersonală, operatori virtuali, potenţiali, precum verbe de tipul: *a se chema*, *a se numi*, *a se alege*, *a se desemna*, *a se unge* etc.

(9) **Atributul predicativ al nominalului** (**APN**) este poziţia sintactică *suplimentară*, realizată într-**o dublă *structură binară***, petrecută ***simultan***, prin care se raportează sintactic *la un nominal regent*, centru al GN, dublat rematic, şi, *concomitent*, raportat semantic *la un verb (sau o interjecţie predicativă)*, cu rol de **operator conotativ** (sens poetic)[23], fiind evidentă conotaţia dirijată a predicativităţii suplimentare.

Bibliografie:

Avram 1956 = Mioara Avram, *Despre corespondenţa dintre propoziţiile subordonatoare şi părţile de propoziţie*, în SG, I, p. 141-164.

Chiorean 1999 = Luminiţa Chiorean, *Adjunct verbal conotativ – definire. Descriere semantică şi stilistică*', în StUBB, XLIV, 1999, nr. 3-4, p. 19-25.

Chiorean 2009a = Luminiţa Chiorean, *Construcţii cu prepoziţie: una sau două funcţii sintactice?*, în *Limba română. Abordări tradiţionale şi moderne*. Actele Colocviului Internaţional din 19-20 oct. 2007. Editori: G. G. Neamţu, Şt. Gencărău, A. Chircu, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 51-65.

Chiorean 2009b = Luminiţa Chiorean, *Annotations to the Grammar of the Supplementary Predicative. Relational description – Adnotări la gramatica predicativului suplimentar. Descriere*

[22] Cf *Poetica Fiinţei* în cazul discursurilor lirice la Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu.

[23] De aici, opţiunea noastră iniţială în definirea elementului predicativ suplimentar ca *adjunct verbal* ***conotativ*** (cf. Chiorean 1999).

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)

relaţională, în *Proceedings on the International Conference „European Integration. Between Tradition and Modernity”*, Tg. Mureş, 2009, p. 614-618.
Draşoveanu 1967 = D. D. Draşoveanu, *Despre elementul predicativ suplimentar*, în CL, XII, 1967, nr. 2, p. 235-242.
Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.
GLR = *Gramatica limbii române*, ediţia a doua, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1963.
GALR 2005, 2008 = *Gramatica limbii române*, II. *Enunţul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005. Tiraj nou, revizuit, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008.
Guţu Romalo 1973 = Valeria Guţu Romalo, *Sintaxa limbii române*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973.
Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom, 1997.
Moeschler, Reboul 1999 = Jacques Moeschler, Anne Reboul, *Dicţionar enciclopedic de pragmatică*, traducere de Elena Dragoş, Ligia Florea, Ştefan Oltean, Liana Pop, Dorina Roman şi Carmen Vlad; coord. traducerii: Carmen Vlad şi Liana Pop, Cluj, Editura Echinox, 1999.
Neamţu 1982 = G. G. Neamţu, *Un nominativ prodatival*, în CL, XXVII, 1982, nr. 1, p. 55-59.
Neamţu 2007 = G. G. Neamţu, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi … distincţii*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2007.
Pană Dindelegan 1974 = *Sintaxa transformaţională a grupului verbal în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1974.
Pană Dindelegan 1999 = Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa grupului verbal*, Braşov, Editura Aula, 1999.
SG = *Studii de gramatică*, vol. I-III, Bucureşti, Editura Academiei RPR, 1956, 1957, 1961.
Vlad 2000 = Carmen Vlad, *Textul aisberg*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, 2000.

BDD-A3045 © 2011 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:20 UTC)